

ARCHEOLOGIE • BOUWHISTORIE

ARCHEOLOGIENOTA – PROGRAMMA VAN MAATREGELEN GERAARDSBERGEN – PENITENTENSTRAAT

A. DEVROE
FEBRUARI 2017

COLOFON

Project

Archeologienota – Geraardsbergen, Penitentenstraat

Opdrachtgever

SHM Denderstreek
Heilig Hartlaan 54
9300 Aalst

Opdrachtnemer

Annika Devroe
Lemmensstraat 34
2800 Mechelen
0472/59.31.41
annika.devroe@gmail.com
BE0810.453.806

Erkende archeoloog: Annika Devroe, OE/ERK/Archeoloog/2015/00085

© 2017 Annika Devroe

Annika Devroe aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijk toestemming van de opdrachtgever. Dit met uitzondering van de door de architect aangeleverde plannen. Deze blijven eigendom van deze laatste.

INHOUD

Inhoud	0
1. Gemotiveerd advies	1
2. Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem	2
2.1. Inleiding	2
2.2. Administratieve gegevens	3
2.3. Onderzoeksstrategie, -methode en -technieken	3
2.4. Voorziene afwijkingen van de Code van Goede Praktijk.....	6
3. Figurenlijst.....	7

1. GEMOTIVEERD ADVIES

Op basis van het bureauonderzoek kan men vaststellen dat zeker vanaf de 16de eeuw, maar vermoedelijk reeds vroeger (12de-13de eeuw), bewoning aanwezig was. Deze bestaat enerzijds uit gebouwen, anderzijds uit tuinzones en onbebouwde zones (koeren). Er kunnen dus zowel sporen van funderingen aangetroffen worden als sporen van waterputten, beerputten, artisanale activiteiten,... Pas in het midden van de 19de eeuw verhuisden de arme klaren naar hier en werden de kloostergebouwen opgericht. Het archeologisch potentieel wordt vanaf de middeleeuwen als hoog ingeschat. Naar oudere periodes toe kon geen verwachting opgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. In de nabije omgeving werden nog geen oudere sporen aangetroffen, maar deze kunnen niet uitgesloten worden.

De aanwezige gebouwen hebben het terrein reeds deels verstoord. Op basis van het terreinprofiel kan men bovendien stellen dat er grote hoogteverschillen aanwezig zijn op het projectgebied. Deze zijn enerzijds van natuurlijke aard, maar er kan vermoed worden dat de natuurlijke helling deels afgegraven werd voor de bebouwing. Gezien de lange historische evolutie van het terrein zullen verschillende archeologische niveaus aanwezig zijn waardoor mogelijk niet alles verstoord werd.

Bij de toekomstige werken zal slechts ca. 260 m² behouden blijven. Hier zal wel een kelder opgevuld worden en de gebouwen worden gerenoveerd. De andere gebouwen worden afgebroken en er wordt een nieuwbouw geplaatst. Zowel ter hoogte van deze gebouwen, als ter hoogte van de binnentuin en toekomstige parking zullen de graafwerken eventueel aanwezige archeologische resten verstoren.

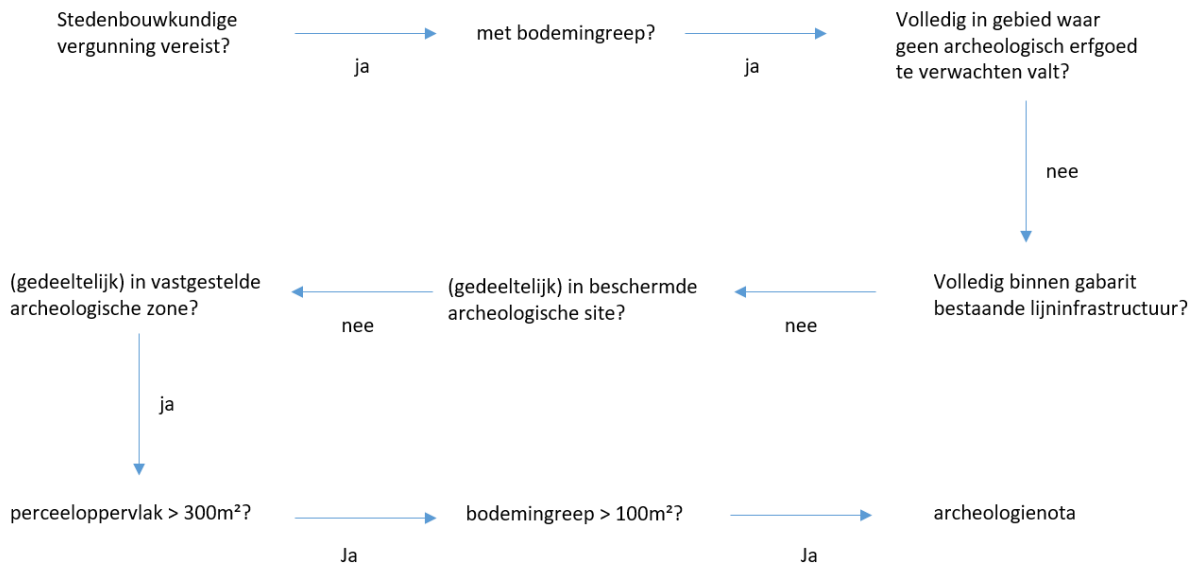
Gezien het archeologische potentieel en de toekomstige verstoringen is bijkomend onderzoek noodzakelijk.

Dit zal echter via een uitgesteld traject verlopen. Het terrein is momenteel grotendeels bebouwd en de achterliggende zone moeilijk bereikbaar waardoor het niet mogelijk is nu reeds een onderzoek uit te voeren. Na het slopen van de gebouwen kan voorliggend archeologisch onderzoek uitgevoerd worden.

2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOOR UITGESTELD VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

2.1. INLEIDING

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning waarbij de voorwaarden voldoen aan art. 5.4.1. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Figuur 1: Beslissingsboom in functie van huidig project. (A. Devroe 2017)

2.2. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Locatie: Provincie Oost-Vlaanderen, Geraardsbergen, Penitentenstraat, Arme Klaren

Bounding box: punt 1 (NW) – X 115561,659 Y 162578,604

Punt 2 (ZO) – X 115631,516 Y 162535,810

Kadaster: Geraardsbergen, afdeling 1, sectie B, perceel 343e

Oppervlakte projectgebied: ca. 1700 m²

Figuur 2: Kadasterkaart met aanduiding projectgebied. (Geopunt Vlaanderen s.d.)

2.3. ONDERZOEKSTRATEGIE, -METHODE EN -TECHNIEKEN

Na het bureauonderzoek werden de verschillende vooronderzoeken zonder ingreep in de bodem afgewogen. Hiervoor werden telkens volgende vier criteria overlopen:

- Is het mogelijk deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het nuttig deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?
- Is het overdreven schadelijk voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het noodzakelijk deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Gezien de huidige bebouwing is geofysisch onderzoek en veldkartering niet mogelijk, noch nuttig.

Steentijdvondsten kunnen niet uitgesloten worden maar gezien de aanwezige verhardingen, funderingen en mogelijke verstoringen lijken boringen praktisch niet mogelijk.

Landschappelijk bodemonderzoek door middel van landschappelijke profielputten kan meer informatie opleveren in verband met de huidige verstoring en de gaafheid van de bodemopbouw. Aangezien ook voor dit onderzoek de gebouwen eerst gesloopt dienen te worden en de kans dat reeds archeologische sporen worden aangesneden, werd besloten meteen een archeologisch vooronderzoek door middel van proefputten uit te voeren.

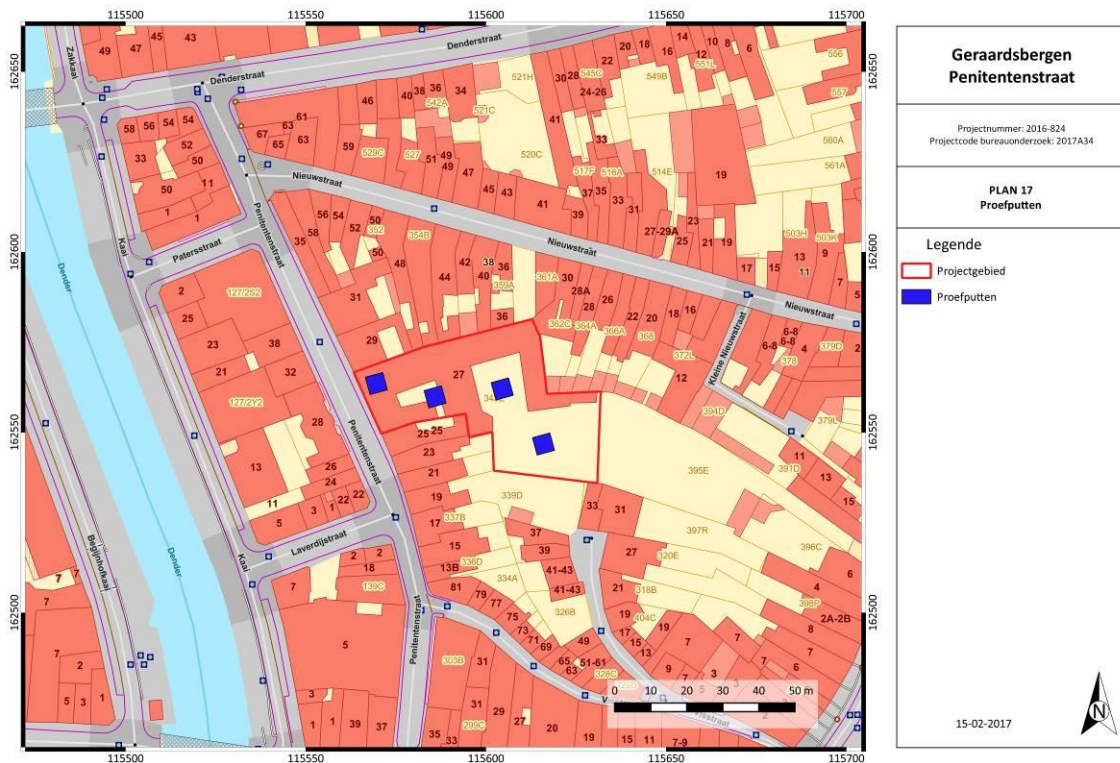
Het doel van het vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefputten is een archeologische evaluatie van het terrein.

Hierbij dienen volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?
- In hoeverre is de bodemopbouw nog intact? Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er bodemsporen aanwezig? Zo ja, zijn deze van natuurlijke of antropogene aard?
- Wat is de bewaringstoestand van de sporen?
- Op welk(e) niveau(s) manifesteren de archeologische sporen zich?
- Vanaf wanneer kwam het terrein in gebruik? Welke sporen zijn hiervan terug te vinden en op welke diepte?
- Kunnen er structuren aangeduid worden? Wat is hun onderlinge samenhang?
- Zijn er sporen die duiden op de aanwezigheid van ambachtelijke activiteiten?
- Kan op basis van gerecupereerd materiaal uitspraak gedaan worden over de datering? Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kunnen de resultaten van het bureauonderzoek bijgesteld worden?
- Geven de resultaten aanleiding tot vervolgonderzoek? Zo ja, wat is de ruimtelijke afbakening van de zone(s) voor vervolgonderzoek?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor het vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn noodzakelijk en in welke hoeveelheid?
- Is behoud in situ op basis van de resultaten van het vooronderzoek mogelijk?

De gebouwen worden tot op de vloerplaat afgebroken en de vloerplaat wordt verwijderd onder begeleiding van de veldwerkleider.

Het terrein zal door middel van proefputten, eventueel aangevuld met proefsleuven, onderzocht worden. Op basis van het bureauonderzoek kan men een site met complexe verticale stratigrafie verwachten. Om de verschillende archeologische niveaus te kunnen duiden is de aanleg van proefputten het meest efficiënte omdat het hierbij om kleine opgravingen gaat waarbij de verschillende archeologische niveaus worden geregistreerd. Verspreid over het terrein worden een 4-tal proefputten aangelegd van ca. 5x5 m. Hierbij wordt getracht om zowel zones met als zonder historische bebouwing aan te snijden. Ze dienen voornamelijk om de stratigrafische opbouw te kunnen nagaan waardoor geen dekkingspercentage van 12,5% dient gehaald te worden. Indien er locaties zijn waar het uitbreiden van een proefput tot een kleine sleuf nuttig lijkt om ook horizontaal een beter inzicht te verwerven, wordt dit verantwoord in het rapport.

Figuur 3: Voorstel proefputtenplan. (A. Devroe 2017)

De aanleg van deze proefputten gebeurt met een graafmachine met een niet-getande graafbak. Elk archeologisch niveau wordt geregistreerd. Indien omwille van de veiligheid de moederbodem niet bereikt kan worden, dan worden er boringen geplaatst om na te gaan op welk niveau deze zit. Naar uitvoering toe wordt de Code van Goede Praktijk gevolgd voor de aanleg van proefputten op sites met complexe verticale stratigrafie.

Er wordt dagelijks voorzien in een volledige opmeting van proefputten en sporen. Dit betekent dat er dagelijks een recent en aangevuld grondplan beschikbaar is, dat op elk moment aangeleverd kan worden. Er dient een selectie van de sporen gecoupeerd te worden die afdoende is om de onderzoeksvragen te beantwoorden. In vermoedelijke diepe sporen zoals waterputten en waterkuilen wordt een boring gezet om te verifiëren of het om een dergelijk spoor gaat en om de diepte te bepalen. Per proefput wordt een profiel beschreven en bestudeerd door de aardkundige van het projectteam. Sporen waarbij de metaaldetector een signaal geeft, worden aangeduid in de sporenlijst. Metaalvondsten worden enkel ingezameld als zij zich aan het vlak bevinden of als ze zich in een spoor bevinden dat gecoupeerd wordt. Gezien de aanwezigheid van een klooster kunnen graven niet uitgesloten worden. Gezien de meer recente aard van het klooster zullen de graven vermoedelijk duidelijk aangeduid staan, maar in geval er menselijke resten worden aangetroffen worden hiervoor de bepalingen in de Code van Goede Praktijk gevolgd en zal een fysisch-antropoloog geraadpleegd worden.

Na afloop van het onderzoek worden de sleuven gedicht om verdere degradatie van eventueel aanwezige sporen te voorkomen. Indien nodig worden kwetsbare sporen (graven, zeer ondiep bewaarde sporen) afgedekt met doek of plastic zodat ze in geval van een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving niet verder worden aangetast vooraleer ze onderzocht kunnen worden.

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een voldoende gefundeerde uitspraak gedaan kan worden over de aard en omvang van de archeologische waarden in het projectgebied en wanneer een eenduidig advies kan gegeven worden voor vrijgave van het terrein, behoud in situ of vervolgonderzoek door middel van een opgraving.

2.4. VOORZIENE AFWIJKINGEN VAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK

Er worden geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien. Moesten er tijdens de uitvoering van het vooronderzoek met ingreep in de bodem redenen zijn waarom wel wordt afgeweken van de bepalingen in de code, dan worden deze gemotiveerd in het verslag van resultaten.

3. FIGURENLIJST

Figuur 1: Beslissingsboom in functie van huidig project. (A. Devroe 2017).....	2
Figuur 2: Kadasterkaart met aanduiding projectgebied. (Geopunt Vlaanderen s.d.).....	3
Figuur 3: Voorstel proefputtenplan. (A. Devroe 2017)	5